Eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunta

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen

Viite: Kirjallinen lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta HE 86/2025 vp

Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä

Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä HE 86/2025 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Hallituksen esitys HE 86/2025 vp on perusteltu ja ajankohtainen täydennys sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin. Lakiesitys vastaa tarkoituksenmukaisella tavalla turvallisuusympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin, ja konkretisoi Puolustusvoimien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoimintaa osana kansallista varautumista. Mainittavana yksityiskohtana tulee kiinnittää huomiota Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenyyden mukanaan tuomiin uusiin vaatimuksiin Suomen toimiessa nyt osana Nato -maiden puolustusta.

Esitys HE 86/2025 vp tukee ja mahdollistaa hyvinvointialueiden kykyä järjestää tukea omasta roolistaan käsin aseelliseen uhkaan liittyvissä poikkeusoloissa. Lakiesityksen onnistunut toimeenpano edellyttää kuitenkin selkeää ohjeistusta, riittävää resurssointia sekä tiivistä yhteistyötä Puolustusvoimien lisäksi muiden viranomaistahojen, kuten esimerkiksi kuntien välillä.

Hallituksen esitys resurssien ja rahoituksen näkökulmasta

Yleisessä arviossaan Keski-Suomen hyvinvointialue kiinnittää huomiota uudistuksista syntyvien kustannusten rahoitukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon infran suojaaminen, sekä kyvykkyys toiminnan hajauttamiseen aseelliseen selkkaukseen liittyvissä poikkeusoloissa edellyttää suunnittelua, sekä mahdollisesti merkittäviäkin lisäinvestointeja toimitiloihin. Hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvien paineiden vuoksi palveluverkkoon tehtävät muutokset pikemminkin haastavat, kuin tukevat toiminnan hajauttamista tarpeen tullen. Kriittisiksi luokiteltujen toimitilojen suojaamistoimenpiteet vaatinevat taloudellisten panostusten lisäksi riittävästi aikaa niiden toteuttamiseen. Myös materiaalinen varautuminen voi tarkoittaa mittavia, säännöllisesti uudistettavia hankintoja

erityisesti Keski-Suomessa, jolle voidaan asettaa merkittäviäkin velvoitteita liittyen väestön siirtymisiin, evakuointeihin tai asuttamiseen.

Resurssien turvaamisen kannalta tunnistamme tarpeen tarkentaa terveydenhuollon henkilöstön ohella sosiaalihuollon henkilöstön roolia ja osuutta mahdollisten esityksessä mainittujen lisätehtävien rahoituksessa. Hyvinvointialueen velvoite huolehtia väestön peruspalveluista säilyy myös poikkeusoloissa. Poikkeuslain nojalla Puolustusvoimat edellyttävät hyvinvointialueelta merkittävää virka-apuna toimitettavaa terveydenhuollon resurssia tukemaan sotilaallista toimintaa, jolloin paikallisen väestön (sekä mahdollisesti alueelle siirtyneen väestön) terveydenhuollon järjestämisessä hyödynnetään sosiaalihuollon infraa, fasiliteetteja sekä terveydenhuollon pätevyyden omaavaa sosiaalihuollon henkilöstöä. Terveydenhuollon henkilöstön ohella myös tarpeelliseksi katsottavin osin sosiaalihuollon henkilöstön kouluttaminen korvaamaan Puolustusvoimien yhteistoimintaan osallistuvaa henkilöstöä tulisi näkemyksemme mukaisesti oikeuttaa erilliskorvauksiin.

Hallituksen esityksen sisältämät muutokset ovat ns. yleisen varautumisvelvollisuuden ylittäviä tehtäviä. Keski-Suomen hyvinvointialue näkee tärkeänä hallituksen esitystä tarkemman määrittelyn ja rajaamisen, mitä varautumiseen liittyvää velvoittavaa resurssointia edellytetään katettavaksi hyvinvointialueen rahoituslain tarkoittamalla yleiskatteisella rahoituksella, ja vastaavasti milloin kyse on erilliskorvattavasta Puolustusvoimien tueksi järjestettävästä toiminnasta. Rajanveto voi osoittautua haasteelliseksi esimerkiksi henkilöstön varautumiskoulutusten suhteen, missä tilanteissa kyseessä on erilliskorvattava kouluttautuminen tai harjoittelu, milloin yleiseen varautumisvelvoitteeseen liittyvä toiminta. Myös velvoite järjestää terveydenhuoltoa Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle tai Nato -liittolaisille virka-apuna tulisi selkeästi erottaa Nato -jäsenyyden velvoittamasta ns. isäntämaatuesta.

Kokonaisuutena arvioiden hyvinvointialueelle syntyneet kustannukset on huomioitu lakimuutoksen esitöissä kattavasti. Hallituksen esitys sisältää useissa kohdissa maininnan siitä, että kaikki uudet tehtävät rahoitetaan täysimääräisesti. Katsomme tärkeäksi myös, että erillisrahoitus puolustuksellisiin tarpeisiin tulee varata valtion puolustusmenoista, STM:n talouden tulo- ja menoarvioon kohdennettujen määrärahojen sijasta.

Yhteistyön koordinointi, tiedonvaihto ja tietosuoja

Hallituksen esityksessä esitettyjen uusien tehtävien toteutus edellyttää huolellista suunnittelua, jossa hyödynnetään paitsi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden, myös esimerkiksi tilaratkaisuihin sekä materiaalihankintoihin liittyvää tukipalveluosaamista. Lisäksi merkittävä osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista toteutetaan yhteistyössä yksityisten palveluntuottajien kanssa, joten mittava potentiaali henkilö-, toimitila- sekä materiaaliresursseista (esimerkiksi lääkkeet) on hyödynnettävissä yhteistoiminnassa yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Puolustuksellisiin tarpeisiin perustuvien uusien varautumistehtävien suunnittelu ja toteutus tarkoittavat haasteellista tehtävää tietosuojan, luottamuksellisuuden sekä tarkoituksenmukaisen tiedonvaihdon näkökulmasta. Uudistuksen onnistuneen toteutuksen näkökulmasta sisältöjen suunnitteluun tulisi osallistaa laajasti asiantuntijoita sekä yhteistyökumppaneiden edustajia, kokonaisuus toteutettaneen Puolustusvoimien koordinoimana. Vertailun vuoksi esimerkiksi huoltovarmuuden ylläpitämisessä tehdään nykyisin paljon yhteistyötä yksityissektorin kanssa.

Yhteistoiminnan valmistelun edellyttämät toimenpiteet, kuten rekrytoinnit ja tehtävämäärittelyt, turvallisuusselvitykset, perehdytykset jne. tulisi käynnistää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Yhteenveto

Hallituksen esityksen HE 86/2025 vp sisältämät uudet tehtävät sosiaali- ja terveydenhuollolle ovat osa lainsäädäntötyön jatkumoa, jolla varmistetaan kansallista kyvykkyyttä varautua erilaisiin kriiseihin ja poikkeusoloihin. Koronapandemiasta saadut kokemukset on johdettu sosiaali- ja terveydenhuollon vastuun- ja tehtävänjaon täsmentämiseen eri laajuisissa normaaliolojen häiriö- tai poikkeusoloissa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, sekä uhka laaja-alaisemmasta sotilaallisesta vaikuttamisesta edellyttävät tarkempaa ja selkeämpää lainsäädännöllistä pohjaa varautumiseen aseellista yhteydenottoa varten.

Sosiaali- ja terveydenhuollolle määriteltävien uusien tehtävien rahoituksen järjestyminen selkeästi, kattavasti sekä etupainotteisesti varmistaa hyvinvointialueen sitoutumista yhteistoimintaan Puolustusvoimien kanssa. Sosiaalihuollon henkilöstön huomioiminen resurssien allokoinnin prosessissa edellyttää erillisrahoituksen kohdentamisen mahdollistamista myös ko. ammattiryhmille. Ennakoinnin avulla kykenemme reagoimaan esimerkiksi tarvittaviin sijaisjärjestelyihin tai rekrytointeihin riittävän ajoissa.

Keski-Suomen hyvinvointialue arvioi lakiesityksen kokonaisuudessaan kannatettavaksi, ja näkee sosiaali- ja terveydenhuollolle asetettavat uudet tehtävät luontevana osana Puolustusvoimien kanssa tehtävän yhteistoiminnan rakennetta ja sisältöä.

Simo Oksanen

riskienhallintajohtaja

Strateginen johtaminen ja kehittäminen

Lasse Leppä

toimialajohtaja

Konsernipalveluiden toimiala